

TRONIS

REVISTĂ DE CULTURĂ, SERIE NOUĂ

APRILIE 2001, Nr. 4 (368), anul VI (XXXVI) • 16 pagini — 5000lei

ELITELE

În ultimul deceniu s-a vorbit mult despre elite, și acest calificativ a fost împărțit cu mărînimie și când a fost, și când n-a fost cazul. Ne întrebăm cine aparține elitelor? Răspunsul care a fost dat, în această privință, a fost deseori *politic*: fac parte din elite intelectualii care gîndesc și se orientează într-un anumit fel politic! În realitate, apartenența sau non-apartenența la această categorie nu pot fi conditionate politic.

Trecând la o judecată a cunoștințelor și însușirilor, posesia unei diplome de studiu este departe de a conferi, automat, deținătorului ei integrarea în această categorie. Înainte de toate, elitele se afirmă prin măsura însușirii cunoștințelor și capacitatea lor de a le folosi în cadrul societății, pentru binele și progresul acesteia. Neîndoielnic, pot exista și elite individualizate, rupte de cadrul social, izolate în turnuri de fildeș; își au și ele locul, dar ceea ce ne interesează, în primul rând, este categoria elitelor implicate social. Din păcate, în ultima perioadă am asistat la formarea unor elite, valoroase în sine, dar puternic individualizate, egocentrice, indiferente la ceea ce se petrece în jur, însufleteite doar la gândul deplasării lor spre acele locuri din lume care le pot asigura nu numai cele mai bune condiții de realizare profesională, dar mai ales cele mai bune câștiguri materiale.

Elitele de care are nevoie cu prioritate societatea noastră sunt cele care se pot asemui unor plante cu rădăcinile viguroase ancorate în solul acestei țări și nu unor ciulini dusi de vânturi în lumea largă. De asemenea, înainte de a căuta modele prin alte părți, ar trebui privit înapoi, la superba generație a pașoptiștilor, la aceste elite formate în Apusul Europei, timp de ani de zile, dar neînstrăinate, ci cu mintea și inima atîntite spre Dunăre și Carpați, cu dorul ardent de a fi constructoare de țară și nu de oricare țară, ci de a lor. Ele aveau să fie ziditoareale României moderne; lor le datorăm recunoștință postumă, iar tinerilor înzestrați — și cât de mulți avem! — ele le oferă un model de dăruire pasionată pentru țara și națiunea

În celelalte pagini:

**EUGEN URICARU
VARTAN ARACHELIAN
GHEORGHE PREDĂ
SORIN ROȘCA
GEO SĂVULESCU
VICTOR CORCHEȘ
NICOLAE ROTUND
NICOLAE MOTOC
LIVIU GRĂSOIU
DAN PERȘA
EVELINA CÂRLIGEANU
NICOLETA VOINESCU
ION ROȘIORU
IULIAN TALIANU
LIVIU CAPȘA
CRISTIANA ESO
AURELIA ZMEU
GHEORGHE STANCIU
VIRGIL MOCANU
GABRIELA RIEGLER
MĂDĂLIN ROȘIORU
GABRIEL CUSTUREA
VIRGIL LUNGU
TITUS RUSU
GEORGE MUNTEAN
GELU CULICEA
ALICE DINCULESCU
LIVIU BRUCKNER**

lor, notiuni care sunt departe de a fi perimate; dimpotrivă, ele rămân *cheile* renașterii noastre, ale ieșirii dintr-o tranziție pe care o dorim cu toții încheiată, într-un viitor cât mai apropiat.

Acad. DAN BERINDEI

ÎNCEPUTURILE CREȘTINISMULUI ÎN DOBROGEA

Considerăm superfluu să mai amintim importanța majoră a creștinismului pentru istoria țării noastre, proces complex care, dimpreună cu cel al romanizării au constituit coordonatele de bază ale nașterii și creșterii poporului român. Aceeași dihotomie în procesul plămădirii noastre etnice este surprinsă în termeni foarte subțili și de I. Popescu-Spineni, care vede *creștinismul* ca pe un proces psihic, iar *romanizarea* ca pe unul fiziologic.

Primele date conexe cu începuturile creștinismului la daco-romani ne sunt oferite de o serie întreagă de scrieri antice, care se referă, cu predilecție, la Scythia. Nici nu este de mirare, deoarece în țara noastră primii creștini au apărut în Dobrogea, prima regiune integrată în orizontul cultural al Imperiului Roman, comparat de către L. Duchesne cu „patria creștinismului”. De la început, religia lui Christos a avut o dezvoltare rapidă, atât pe orizontală (referitor la aria de răspândire), cât și pe verticală (datorită câștigării de-a lungul timpului a unor largi straturi sociale).

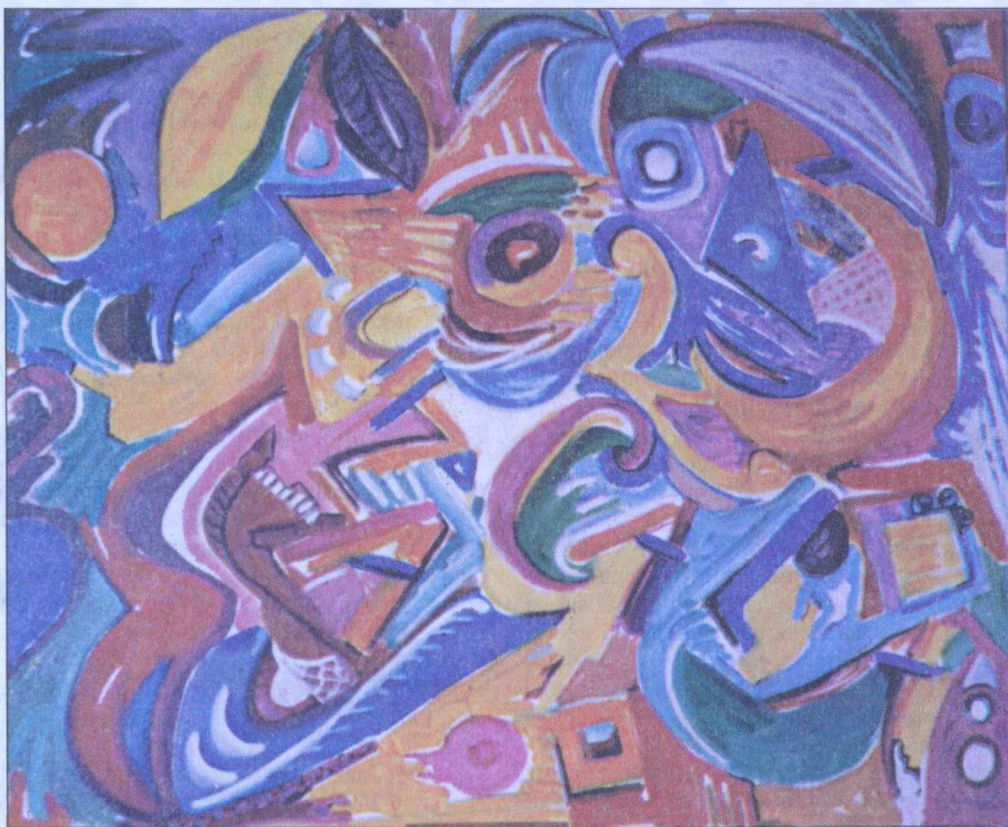
Despre răspândirea creștinismului avem știri cu caracter general, care au în vedere întregul imperiu; ele nu trebuie desconsiderate în totalitate, mai ales atunci când se referă (e adevărat, tangential) și la regiunile noastre. Evident, aceste știri nu pot constitui dovezi apodictice, dar vestirea Cuvântului Domnului la care se referă Sfântul Pavel și Iustin Filosoful a fost probabilă în spațiul geografic „scitic”, așa cum vom încerca să dovedim în studiul de față. O caracteristică a creștinării poporului român, în raport cu celelalte popoare vecine, constă în aceea că acest proces n-a fost opera impusă de anumiți conducători politici la o anumită dată din istorie. Poporul român „s-a născut creștin în mod spontan, natural, odată cu formarea romanității sale. Noi suntem români fiindcă suntem creștini și creștini fiindcă suntem români”. (R. Vulpe, în *De la Dunăre la Mare. Mărturii istorice și monumente*

de artă creștină, Galați, 1979, p. 21).

Începuturile noii religii nu pot fi precizate cu strictete, dar oricum sunt anterioare primului document scris, de netăgăduit, Actul Martiric al Sfinților Epictet și Astion. Între știrile care atestă o creștinare timpurie la daco-romani se numără și cea oferită de Tertulian la sfârșitul secolului al II-lea d. Chr. sau începutul celui următor. Unii cercetători contestă obiectivitatea lui Tertulian, acuzându-l de apologism și căutând a-i contrapune un text al lui Origenes, prin care să-i anuleze mărturia. Pe aceeași poziție se situează și D.M. Pippidi, refuzând Apostolului Andrei opera de misionar în Scythia, invocând, printre alte argumente, pasaje aparținând unor scriitori bisericești din veacurile IV și V — Grigore din Nazians, Theodoret de Cyr, Pseudo-Chrisostomul, Hieronymus, Gaudentius din Brescia și Paulinus din Nola — care plasează activitatea de misionar a amintitului apostol pe pământ elenic. Dar tot atât de adevărat este că și afirmațiile lui Origenes au un vâdit caracter apologetic, menit a-l combate pe păgânul Porphyrios, care tăgăduia cuvintele Mântuitorului din Evanghelia lui Matei. Dar alt pasaj, atribuit tot lui Origenes, pe baza indicațiilor lui Eusebiu, confirmă misionarismul Sfântului Andrei în Scythia, venind astfel în contradicție cu primul (Comentariile la Matei, 39). Fată de aceste texte antice, alți învățați au adoptat o poziție mai conciliantă, ca de pildă C. Auner, considerând „probabilă” predicarea Sfântului Andrei în porturile maritime ale Dobrogei și nu exclude chiar posibilitatea pătrunderii în interiorul țării. Tot cam în sensul acesta se pronunță și R. Netzhhammer, iar într-o omilie a falsului Athanasie se vorbește despre misiunea Apostolului Andrei printre greci și barbari. Să fie oare vorba de grecii din orașele maritime dobrogene și barbarii din stînga Dunării? Pe o poziție favorabilă misionariatului Sfântului Andrei în Scythia se situează A. Velcu și I. Popescu-Spineni. Majoritatea istoricilor și teologilor români au văzut ca posibilă activitatea misionară a des amintitului apostol în Scythia, pe care Z. Zeiler o identifică cu Dobrogea. Predicarea acestui apostol în părțile noastre își găsește un viguros punct de sprijin în Hipolit Romanul și în Doctrina siriacă a Apostolilor. I. Rămureanu vede în Gothia regiunea de est a Daciei carpatice, iar după unii autori patristici aria misionară ar fi cuprins zone mai mari din Peninsula Balcanică, aducând ca

VIRGIL LUNGU

continuare în pag. 13

PRIN RETROVIZOR

VARTAN
ARACHELIAN

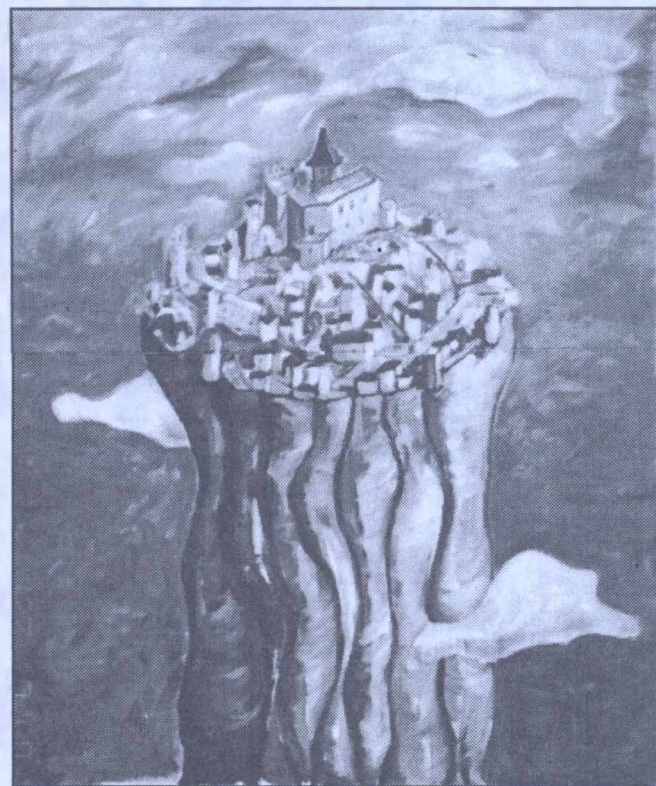
Puzzle parlamentar

Votarea bugetului are și o semnificație politică. Că nu se regăsește în el nici o urmă de promisiune electorală, nu e o surpriză; într-o țară scăpătată promisiunile sunt și felurite, și fanteziste, numai gestionarea ei devine obligatorie, camersul pe sarmă. De aceea, probabil, acrobatică ne pare și dexteritatea premierului Năstase de a face ca un partid, fără majoritate absolută, să poată trece prin Parlament orice proiect de lege ar dori! Dl. Năstase a pornit guvernarea cu ajutorul PNL-ului și UDMR-ului, tinând în „carantină” PRM, pentru ca bugetul să-l treacă printr-un cumul sporit de voturi; în această situație a reușit să pună la carul guvernului doi bidivii care se urască de moarte: PRM și UDMR. PD și PNL n-au nici ele o comportare mai puțin stranie. După câteva tatonări de apropiere de PDSR, PD a înțeles semnalul și s-a retras în opoziție, până când capul lui Roman, cerut de Ilescu-Năstase, va fi livrat în luna mai. A fost să fie astfel, printr-o neînțelegere de caractere la vârf, și nu printr-o nepotrivire de doctrine, singurul partid de opoziție din actuala legislatură(!), celelalte gravitând ca niste balize în jurul unui banc de corali /trandafiri. Voturile minorităților au fost „cumpărate” cu câteva miliarde din impozitele noastre pentru susținerea unor veleitari; cazul UDMR are însă ceva în plus față de miliardele disponibilizate pentru un patinoar la Miercurea Ciuc și o părelnică descentralizare administrativă. Schimbarea la față a UDMR, despre care s-a vorbit puțin în campania electorală, cred că e ghidonată de o voință externă care așează țările din regiune pentru o nouă partidă de sah. (Să fie și subita schimbare de atitudine a d-lui Ilescu, ca să nu mai vorbim de bunăvoința ceremonioasă a d-lui Năstase, față de fostul suveran al României inspirată de același centru internațional de putere?). PRM, în ciuda unor iesiri „pamfletare” ale d-lui Vadim Tudor împotriva președintelui, a redus din retorica sa radicală / extremistă, pentru a se apropia de putere; Vadim Tudor simte că o ocazie mai bună pentru a intra într-o combinație guvernamentală nu se mai poate ivi, chiar și în eventualitatea eșecului actualei echipe Năstase. E, deci, reducerea retoricii extremiste un risc asumat cu prețul coborârii în sondaje, dar și al conservării numeroaselor sale grupuri parlamentare printr-o motivație majoră. Valeriu Stoica e însă personajul cel mai interesant. După unii, emblematic, pentru cameleonismul politic, pentru alții singurul cărmaci iscusit în vremuri de furtună pentru un partid / club liberal. Slalomul său printre Constantinescu și Convenție, apoi printre titularii acesteia, ieșirea de sub tutela sufocantă a PNTCD-ului, supraviețuirea parlamentară a PNL-ului, care i se datorează prin părăsirea riscantă, dar dovedită apoi oportună a corabiei sabordată de trio-ul Constantinescu-Roman-Diaconescu, ca să nu mai vorbim de pactul făcut cu „diavolul” pentru a-și salva oamenii cu posturi administrative din teritoriul de pedeserizare, în schimbul votării sale la președinția PNL-ului, devenită vacantă, prin încurajarea aprobării ciuntite a legii deconspirării fostilor informatori ai Securității, toate acestea, ca și multe altele, îl propun pe Valeriu Stoica prototipul politicianului român în tranziție. Cursa de slalom a acestuia e departe de a se fi încheiat. Simțind sfârșitul iminent al PD-ului în apele polului social-democrat, ca și agitația, e adevărat, încă de culise, a d-lui Constantinescu de a pune de un partid / coaliție, care să coaguleze formațiile rămase de căruță la ultimele alegeri (PNTCD, ANCD, UFD, APR), dl. Stoica a simțit că a venit timpul să părăsească pactul încheiat cu PDSR, un pact în care nimeni nu credea, și să ridice din praf și pulbere steagul opoziției de centru-dreapta. Nu pentru a periclita guvernarea Năstase, ci pentru a fi un câmp magnetic pentru opoziția neparlamentară, valorizând astfel șansa de a avea acces la megafonul democrației reprezentative.

UDMR și E. Constantinescu sunt cele două necunoscut ale actualei ecuații politice, dar și jaloanele printre care va urma să-și continue slalomul seful liberal. Dacă asta e o problemă strict a PNL-ului, dilema noastră e alta: cine sunt cei din spatele UDMR-ului și al d-lui Constantinescu? Ce doresc ei României?

Uniunea Scriitorilor din România este o organizație profesională de creatori. Pînă în 1989, calitatea de membru al acestei organizații îți conferea, automat, statutul de scriitor. Astăzi, poți fi scriitor fără să fii membru al U.S.R., fiindcă există și alte organizații similare (A.S.P.R.O., „Costache Negri”, la Galați, Uniunea Scriitorilor și Ziaristilor din Bucovina, la Suceava), toate înscrise la Timbrul Literar, acesta fiind o sursă principală de venituri pentru organizațiile profesionale ale scriitorilor. Din această cauză, astăzi este foarte importantă respectarea Statutului U.S.R. Nu te poți bucura de avantajele, atîtea cîte sunt, ale acestei organizații, fără să-i oferi mica ta contribuție.

U.S.R. numără, în acest moment, peste două mii de membri, sprijinind parțial sau în totalitate editarea a cincisprezece reviste literare. În cadrul programului său social, numai în anul 2000 s-au alocat peste un miliard de lei, reprezentînd ajutoare materiale nerambursabile. Au fost puse la dispoziția membrilor săi, la prețuri modice, fără adaos comercial, locuri în stațiuni de odihnă, la casele de creație din Neptun, Valea Vinului, Sovata, iar nu peste multă vreme vor exista posibilități similare la Gura Văii și în alte cîteva stațiuni montane. Au fost finanțate deplasările în străinătate ale celor care au dorit, și demonstrat, că merg la manifestări culturale. Pe baza cererii lor și a invitației prezentate au primit un ajutor în valoare de două sute de dolari. Editura pe care U.S.R. o susține financiar nu aduce venituri, dar prin ea se încearcă, atît cît se poate,

sprijinirea literaturii române contemporane. Dacă editura funcționează în pierdere, nu este vina ei. O carte deosebită, astăzi nu poate avea un tiraj mai mare de două mii de exemplare din cauza climatului cultural din România. Chiar dacă s-ar vinde tot tirajul, nu s-ar acoperi nici măcar cheltuielile de editare... Eforturi financiare importante sunt destinate, de-a lungul întregului an calendaristic, susținerii a numeroase colocvii, seminarii și festivaluri naționale și internaționale.

U.S.R. este o organizație apolitică. Membrii săi pot face parte din orice partid doresc, dar U.S.R. nu este în dialog decît cu Statul, care este o entitate perenă, rolul organizației scriitorilor fiind acela de factor care să contribuie la păstrarea identității naționale. Opera scriitorilor români este una dintre puținele motivații ale existenței statului național român. Dacă nu ar exista cultura scrisă în limba română, motivația existenței unui stat național ar dispărea. Acesta s-ar putea numi oricum, ar fi doar o simplă administrație. În momentul în care România se pregătește să intre într-un sistem pan-european, în momentul în care se manifestă deja fenomenul general de globalizare, nu există altă soluție alternativă de supraviețuire pentru poporul român decît cultura sa.

U.S.R. este o organizație care se autofinanțează, măsură luată din ianuarie 1990. U.S.R. nu a primit niciodată bani de la bugetul de stat, ci a contribuit chiar și la construcția metroului din București! Ea a trăit din Timbrul Literar, mai

UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA — ÎN SLUJBA LITERATURII ȘI CULTURII NAȚIONALE

EUGEN
URICARU

ales datorită faptului că un roman, înainte de 1990, se tipărea în 30.000-100.000 de exemplare. Decizia autofinanțării, luată de Consiliul Uniunii, este, de fapt, un simbol al libertății acestei organizații naționale, singura care, încă de la început, a adoptat regulile democrației și s-a adaptat la economia de piață. Este meritul președintelui de atunci, poetul Mircea Dinescu, faptul că în cursul anului 1990 au fost obținute două clădiri (casa Vernescu și casa Ghica), în compensație pentru ceea ce U.S.R. pierduse pînă atunci: vila de pe Șoseaua Chiselef 10 (la cutremurul din 1977, U.S.R. a fost evacuată din această clădire în care se află astăzi sediul central al PDSR, deși aceasta fusese donată scriitorilor de către Toma Stelian) și o altă casă de pe bulevardul Ana Ipătescu. Ideea independenței economice nu a fost înțeleasă cum ar fi fost normal, astfel că în 1993 U.S.R. se afla în imposibilitate de a finanța editarea celor peste patruzeci de reviste, numeroase manifestări culturale și unele deplasări peste

hotare. La solicitarea moștenitorilor lui Ion Ghica s-a renunțat la casa acestei familii, considerîndu-se că era dreptul printului Ghica de a-și recăpăta proprietatea de pe Calea Victoriei. A fost pierdută și clădirea în care funcționa Editura „Cartea Românească”, precum și casa de pe strada Popa Tat, unde se găsea arhiva organizației. Culmea este că și sediul central, casa Monteoru, se găsește într-un proces cu o rudă colaterală a familiei Catargi, care pretinde că donatia cu clauză, prin care am obținut clădirea, a fost forțată! Cel mai grav lucru s-a întîmplat însă cu casa Vernescu. În anul 1993 președintele Laurențiu Ulici a reușit să încheie un contract de asociere, în participațiune, cu o firmă străină, și a cedat o jumătate din clădire contra unei chirii de treizeci de mii de dolari pe lună, bani cu care au fost și sunt susținute cincisprezece reviste, bani din care se acordă ajutoare nerambursabile, și din care au fost și sunt susținute colocvii și festivaluri naționale și internaționale. Cum bine se știe, casa Vernescu și terenul ei sunt proprietatea statului încă din anul 1904. Aici s-a semnat Pacea de la București, după Războiul Balcanic, aici a avut loc sedința de guvern care a consfințit intrarea României în primul război mondial. Cu toate acestea, ea a constituit obiectul unei speculații foarte speciale și foarte inteligente. În anul 1996, printr-o Ordonanță de Guvern, Posta Română a primit clădirea de lîngă casa Vernescu și terenul aferent acesteia. Cînd s-a specificat suprafața celui teren, a fost inclus și terenul de sub casa Vernescu! Regia Poștelor a tăcut mîlc, a făcut act de proprietate pe...proprietatea statului (!!) și a scos la licitație clădirea. După patru licitații contestate de U.S.R., guvernul Ișărescu a emis o Ordonanță prin care casa Vernescu și terenul ei au fost oferite Ministerului Culturii, spre a fi date în folosință U.S.R. Acest fapt a generat un nou proces, în care Guvernul României se luptă cu...Posta Română!

Ca și cum nu ne-am fi confruntat cu îndeajuns de multe probleme, în ultima vreme unii membri ai nostri, care sunt și ziaristi, se arată dintr-o dată foarte interesați de soarta organizației, afirmînd că la noi se fură că în codrul! Într-un recent articol apărut în cotidianul *Adevărul*, intitulat „Niciodată nu s-a furat atît de mult la U.S.R.”, autorul începe cam așa: „Am luat un computer de la U.S.R. și am fost obligat să-l restitui. Acest fapt îmi dă speranța că se va

face ordine...”. Apoi tot articolul este bazat numai pe *am auzit, se spune, se pare că*, rezultînd că principala organizație a scriitorilor din România este de fapt o bandă de țîlhari! Cum să mai soliciti sprijinul sponsorilor? Spre marea deziluzie a autorilor unor astfel de articole, la ultima sedință de Consiliu a fost audiat raportul unei comisii autorizate de expertiză contabilă, din care nu rezultă comiterea vreunei fraude sau ticăloșii.

U.S.R. se află în preajma unor alegeri care vor avea rolul de a consfinți reguli democratice pentru toți membrii săi. Conferința Națională a U.S.R. va mandata un nou Consiliu și o nouă conducere operativă, care să lupte pentru interesele scriitorilor în următorii patru ani. Pentru că nu suntem indiferenți la atacurile din presă, și la presiuni care nu privesc doar starea Uniunii, ci chiar climatul democratic din România, în dimineața zilei de 23 martie 2001 am solicitat o audiență la președintele Ion Ilescu. I-am prezentat acestuia starea generală a scriitorului român, care a fost subiectul unui experiment inuman, pe pielea lui experimentîndu-se, pentru prima oară, economia de piață. Cultura română a fost prima care a intrat în noul sistem economic, desi, firesc, ar fi fost să se înceapă cu industria, agricultura sau turismul. Acest fapt a determinat o prăbușire a situației economice a scriitorului român, dar și o blocare a posibilităților publicului de a ajunge la carte. Deasupra națiunii noastre planează astăzi extraordinar de gravul pericol al pierderii identității prin aculturalizare. Am solicitat sprijin pentru ca literatura contemporană, prin intermediul Ministerului Culturii, să fie prezentată în bibliotecile publice. Ea reprezintă noul care vine, și tocmai de aceea trebuie sprijinit. Am ridicat și problema prezentei culturii românești în străinătate, problema traducerilor din literatura română peste hotare. Mi-am permis să-i amintesc d-lui Ilescu faptul că țarii Rusiei au plătit bani grei pentru traducerea operelor lui Tolstoi, Dostoievski și Gogol în limba franceză. În acest sens am sugerat posibilitatea înființării unui Institut Român care să se ocupe de această foarte importantă problemă. Am solicitat sprijin pentru finanțarea unor programe coerente vizînd punerea în valoare a potențialului miilor de intelectuali români din străinătate, care ar putea aduce servicii imense culturii române. Președintele României a fost foarte interesat de problemele cu care se confruntă astăzi U.S.R., iar în ceea ce privește casa Vernescu, a considerat că este o eroare de fond a problemei, și va interveni pentru îndreptarea acestei grosolane încălcări a legislației în vigoare.

Comitetul director al U.S.R. apreciază, în mod deosebit, activitatea Filialei „Dobrogea”, aportul membrilor săi la dezvoltarea literaturii române contemporane, prin cărțile lor de certă valoare și contribuția acestora la promovarea actului cultural autentic. Noul Comitet ales la Constanța va colabora, în continuare, cu noi, la organizarea, pe litoral, a unor colocvii și simpozioane naționale și internaționale. Prima acțiune de acest gen va avea loc la sfîrșitul lunii aprilie în stațiunea Neptun, unde vom organiza al II-lea Seminar privind literatura minorităților naționale din Europa. În acest an și-au anunțat participarea nu numai scriitorii din Europa Centrală și de Est, ci de pe întregul continent. Va fi o manifestare în interesul culturii române, în interesul politicii statului, fiindcă astfel de întîlniri reușesc să pună în evidență imaginea reală a României care, după cum bine se știe, este privită din exterior cu foarte multă fantezie, firește, în sens negativ. Prin tot ceea ce vom realiza împreună, vom demonstra că Uniunea Scriitorilor din România este un centru democratic al activității libere, pus în slujba literaturii, în slujba culturii naționale.

(Din cuvîntul la Adunarea Generală a Filialei „Dobrogea” a U.S.R.)

Stimite domnule profesor, am putea începe acest dialog chiar de la o remarcă a dumneavoastră: afirmați că trăim un moment de răspântie a istoriei unei lumi dominate de tirania efemerului, de seducția mecanicului și de banalitatea cantitativului, lume care pare să fi uitat valorile și reverența datorată vieții. Să considerăm prof. univ. dr. Gheorghe M. Preda, reputatul cercetător român în domeniul planificării și strategiilor nucleare, președintele „The International Association for Conservation of Natural Resources and Energy” din New York, a traversat Atlanticul pentru a-și lansa o carte în Dobrogea, tocmai pentru a face o reverență vieții?

• A fost mai curând o reverență a sufletului meu făcută ținuturilor în care mi-am petrecut copilăria și adolescența, oamenilor pe care i-am cunoscut și de la care am avut ce învăța. Aici se cuvine să fac o mică paranteză. Cândva, unii m-au acuzat de elitism, fără să priceapă că a nu te lăsa în voia curentului „maselor”, despre care eram învățat că sunt unice făuritoare de istorie, nu înseamnă a fi rebel, ci un contestatar lucid, un luptător consecvent împotriva regulilor străbune ale totalitarismului, pe care mulți și le-au însușit, atât de ușor, din demagogie, comoditate sau vânând avantaje. Eu nu m-am rupt niciodată de personajele copilăriei și adolescenței. Deși născut în Vlăngărești, comuna Vulturești, județul Olt, am stat puțin în satul natal. Neica Nae, fratele tatei, stabilit în Dobrogea, ne-a anunțat într-o bună zi că trebuie să mergem la munca pământului, pe care părinții mei îl primiseră peste Dunăre, în calitate de coloniști. Pentru că tata era învățător, a trebuit să mai stea o vreme pentru a încheia situațiile școlare și pentru a-și lua transferul, așa că eu și mama ne-am suit în tren cu un munte de bagaje, și după un drum lung și obositor, am ajuns în gara din Ciobănița (Agemler), comuna Osmancea, unde ne aștepta unchiul Nae. Împreună cu Menasan, un zidar din sat, terminase deja noua noastră casă. O înălțaseră din chirpici, pe o temelie din piatră, iar la stradă îi construiseră un gard scund din piatră de canara. Coloniștii veniți din Vlăngărești cu un an înaintea noastră se instalaseră mai întâi în bordeie, în care au și petrecut o iarnă viforoasă. Au început și muncile câmpului — aratul și însămânțatul, seceratul, armanul etc. Fiecare familia de coloniști primise câte nouă hectare de teren agricol, loc de casă și grădină, loc pentru vie. Pământul era foarte bun, un cernoziom negru, uimitor de fertil, care nu avea nevoie de îngrășămintă, dar din când în când, prin rotație, pe sole, trebuia lăsat un an necultivat, adică pârloagă. Eram peste tot împreună cu mama. Meragii păzeau stranic culturile, în permanentă luptă cu buhai sălbăticiți, periculoși, și vara mereu însetați. Mai toate familiile venite aici, din sudul Olteniei, aveau multe oi, cotigi și măgari pentru tracțiune. De mic învățasem să prepar telegeaua de oaie, știam de chiag, sedilă, crintă, cofă etc. Tata a obținut, într-un târziu, transferul, dar nu în Ciobănița, unde fuseserăm în proprietate, ci în satul Orzar (Ibiler), comuna Mustafaci, la vreo cincisprezece kilometri distanță, unde ne-am adaptat repede condițiilor specifice oferite de mica localitate cu populație mixtă — coloniști români, turci și tătari. Odată cu venirea tatei, prima școală din sat a fost instalată provizoriu într-o clădire cumpărată de Primărie de la un tătar. Peste drum de școală era o moschee înconjurată de tufe de soc, unde săptămânal ținea slujbe un hoge din satul Tătaru (Azaplar). Într-o dimineată moscheea a fost demolată și mutată, în căruțe mari, la Tătaru, unde turcii și tătarii erau mult mai numeroși. După câțva timp a început în comunitatea noastră, un proces de diferențiere. Câteva familii, ca de exemplu Sandrea, Nelepca, Bescucă, Bircă, Chicosu, oameni la fel de harnici, dar mai pricepuți și mai curajoși, au început să-și mărească domeniile, cumpărând pământ de la alții, adunând bani, înmulțindu-și turmele. Între aceștia se număra și unchiul meu, Nicolae Preda, veritabil prototip al colonistului român din Dobrogea. Mobilul strădaniei lor de a fi bogați îl reprezentau copiii și satisfacția de a demonstra celor din Oltenia unde au ajuns ei prin muncă, precepere și cumpătare.

Licităția pentru construirea unei școli noi a fost câștigată de un anume Velovici, un antreprenor albanez, care mai tot timpul cânta în surdină ceva pe limba lui. Construcția a rezistat bine cutremurului din 1940. Aveam pe atunci zece ani. Țin minte că ai mei intraseră-n panică, pe afară caii nechezau, câinii urlau, păsările zburau speriate prin curte. Era un vacam apocaliptic.

Numai ochi și urechi, în noua și spațioasă sală de clasă, îmi plăceau mai ales lecțiile de istorie pe care le ținea tata. Mai târziu, când întâlneam prin Constanța foști consăteni, deveniți din cauza colectivizării forțate orășeni, aceștia nu uitau să-mi spună: „Și eu am învățat cu tatăl tău!” Dintre aceștia îi pot menționa mai ales pe frații Ilie și Petrică Joian, de care m-a legat o frumoasă prietenie.

• Cele aproape douăzeci de etnii care conviețuiesc, într-o deplină armonie, în Dobrogea oferă Europei un remarcabil exemplu, care ar trebui urmat astăzi mai ales de locuitorii Peninsulei

Balkanice. În perioada copilăriei dumneavoastră funcționa acest model interetnic dobrogean?

• Îți voi răspunde printr-o altă amintire dragă sufletului meu. De câteva ori părinții m-au luat cu ei la Tătaru (Azaplar), unde primăvara, de bairam, se organiza o mare petrecere câmpenească numită de localnici „zbor”. Deși era o sărbătoare religioasă a turcilor și tătarilor, participam la ea cu toții, indiferent de etnie, în deplină armonie și pace. Dis-de-dimineată începeau să treacă, în goană, căruțele turcilor și tătarilor din localitățile învecinate. Caii lor erau puternici și străluceau, fiind bine tesălați. Aveau cozile împletite, iar pe frunte și în coamă purtau fundițe roșii, verzi și galbene, cu ciucuri laterali din piele, care săltau în toate direcțiile. La marginea satului Tătaru erau instalate tiribombe, grătare pe care se frigea carne de oaie și mici, tarabe cu limonadă, bere, bragă, baclavale, roscove și halvită, și câte și mai câte. Pe un ring se desfășurau trântele pehlivanilor, susținuți zgomotos în turcește și tătarește. La sfârșit, aveau loc cosile, o întrecere de căruțe urmărită cu sufletul la gură, ai cărei câștigători erau premiați și deveneau celebri până în următorul an.

Toată această lume idilică s-a surpat aproape dintr-o dată, după începerea războiului. Odată cu

Prof.univ.dr. GHEORGHE PREDA:

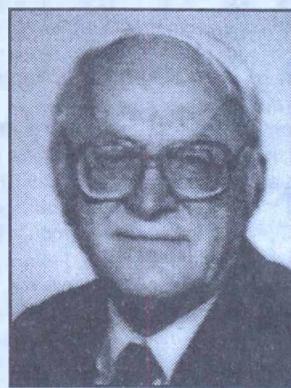
„Trăim un moment de răspântie a unei lumi dominate de tirania efemerului...”

venirea „eliberatorilor”, în Dobrogea, dar mai ales în Constanța, jafurile, violurile și crimele se țineau lant, fiind trecute cu vederea de autoritățile militare sovietice. Era, în fond, un element din scenariul destabilizării. Ofiterii începuseră să-și aducă și familiile, se pregăteau de stat vreme îndelungată. Pe buzele „bravilor” soldați sovietici erau frecvente cuvintele: „Burghezule, te împusc, aia a mătii!” Mari necazuri aveau și echipajele de pe navele americane, englezești, canadiene etc., care aduceau în port mărfuri pentru Cehoslovacia. Rusii preluaseră controlul la porțile portului și le căutau atâtea noduri în papură, încât marinarii care voiau să viziteze orașul se lăsau de cele mai multe ori păgubași. Într-o zi am trecut pe lângă școala germană de pe strada Carol, care fusese deja desființată. În curte am zărit o multime de marinari români, care aveau totuși ceva suspect: mantalele atârnaute pe ei ca pe niște sperietori de ciori, erau pricâjii, nerași, cu pistoalele-mitrălieră bălângăindu-se aiurea, în toate direcțiile. Apropiindu-mă și privind mai bine, nu mi-a venit să-mi cred ochilor: am recunoscut mai mulți vagabonzi, pe care-i știam că dormeau în sala de așteptare a găii. Un individ se străduia zadarnic să-i instruiască. Câteva zile mai târziu, cu zarvă mare și împuscături, vagabonzii au ocupat Prefectura, având susținerea, de la oarecare distanță, a consilierilor sovietici. Atunci și-a găsit moartea un tânăr sublocotenent din armata română. Acesta ordonase soldaților săi să nu deschidă focul împotriva vagabonzilor, însă ordinul său, dat de la etaj, a părut cuiva suspect, fiind rapid împușcat în cap...

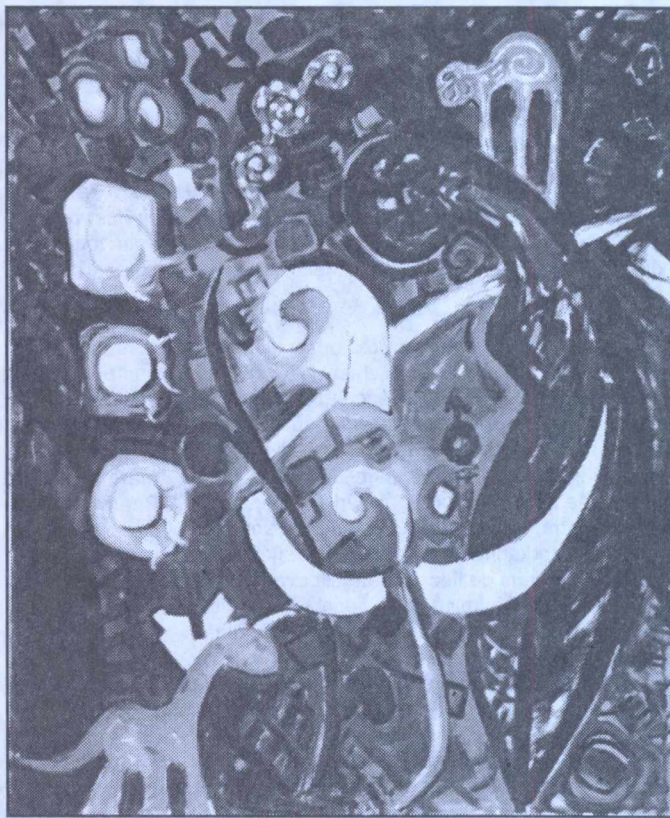
• După terminarea liceului, început la Constanța și apoi continuat la Slatina și Râmnicu Vâlcea, biografia dumneavoastră ia o turnură spectaculoasă: studiile economice (ASE București), de inginerie (Institutul Politehnic Galați) și de fizică-matematică (Universitatea București), activitatea nemijlocită în industrie (Uzinele „Faur”, Santierul Naval Galați) și munca de cercetare (Institutul de Fizică Atomică al Academiei Române), susținerea tezei de doctorat, cele peste cincizeci de comunicări științifice internaționale de prestigiu, ar fi trebuit să vă asigure un statut privilegiat în România. De ce ati ales varianta emigrării în S.U.A.?

• Nu are rost să trec acum în revistă șirul nesfârșit al mizeriilor cu care ne-am

confruntat în timpul dictaturii comuniste. În ceea ce mă privește, picăturile care au umplut paharul răbdării se leagă de o importantă manifestare științifică organizată în anul 1986 la Academia Română, având ca temă „Viitorul energiei nucleare”. Președintele comisiei de prognoză a Academiei, și al aceleia manifestări, nu avea nimic în comun cu domeniul nuclear. Asta însă nu l-a împiedicat, atunci când mi-a venit rândul, să anunte sec: „Avem acum și o comunicare a unor nespecialiști.” A ridicat din sprâncene, mirat, chiar și Ion Iliescu, pe atunci directorul Editurii Tehnice. Tovarășul în cauză nu avea de unde să știe că, spre deosebire de dânsul, eu lucrasem la Institutul de Fizică Atomică București-Măgurele, că susțineam singurul doctorat din România pe tema economiei, managementului, strategiei și planificării nucleare. Cel de-al doilea autor era prof. Alexandru Puiu, rectorul Academiei de Studii Economice... Prin acea comunicare avertizam că reactoarele din cadrul filierei „uraniu natural” (preferate de autoritățile române din considerente de „independență energetică”), prezintă unele neajunsuri față de cele cu uraniu îmbogățit, atât ca randament și investiții, cât și ca securitate nucleară, mentenanță etc. Eram constient de sumele uriașe cheltuite în cadrul unei astfel de

investiții. Nu puneam problema sistării lucrărilor, dar aveam dreptul și obligația de a demonstra că decizia aleasă nu era cea mai fericită. Ori, tocmai acest drept îmi era contestat cu putere! Consecințele „obrazniciei” mele au întrecut toate așteptările. Am fost eliminat din Comitetul Național Român al Consiliului Mondial al Energiei de la Londra, mi-a fost respins dosarul din concursul pentru un post de profesor, fiind preferat un candidat cu o bogată activitate în domeniul... diplomației! În acest context, am depus la Ministerul de Interne actele în vederea plecării definitive din țară. Chiar de a doua zi au început să funcționeze diverse comisii, care mă tot chemau dinainte ca pe un inculpat, mă chestionau, mă amenințau, îmi sugerau să renunț, îmi prognoza, mie și familiei, un viitor sumbru. Am fost scos din rândul cadrelor didactice și încadrat ca muncitor necalificat, încărcător-descărcător de pâine, cartofi, varză și gogonele la cantina fostilor mei studenți, aceasta în conformitate cu dispozițiile Direcției Generale de Cadre a Ministerului Învățământului. Cum eram însă foarte cunoscut atât în țară, cât și de către un număr mare de profesori reputați din străinătate, s-a găsit un compromis: mi s-a oferit de muncă la un mic serviciu de informare-documentare al bibliotecii, condus de doctorul în teologie, Meroiu. Sicanele n-au conținut. Nu mi se plătea la timp

salariul, eram sfătuit să mă transfer, foștii mei colegi aproape că mă ocoleau. În timpul unei ședințe, un secretar al Academiei mi-a reproșat că... „uite ce ne-ai făcut, desi v-am acordat titlul de doctor!” „Nu mi l-ai oferit pe tavă, ca altora, am muncit din greu pentru el”, am replicat. „Dați-ne exemple concrete, tovarășe!” Firește, nu mi-am complicat situația, deși exemple cunosteam destule, începând chiar cu doctoratul analfabetei de renume mondial, sau cel al unui activist de frunte din C.C. al P.C.R., care „a conceput” o teză despre utilizarea eficientă a capacităților de producție din industria navală. La susținerea examenului a participat și un rector pe care l-am văzut jucând geamparele în timpul chefului care a urmat. Nu peste mult timp, acesta a ajuns președintele Academiei Române! Nu as fi reușit să plec din România cu una, cu două, dacă un bun prieten din Franta, eminent profesor universitar, n-ar fi făcut cunoscut cazul meu în mediile științifice și universitare din Austria, Italia, Germania, Olanda etc. Ne-am trezit într-o seară, acasă, chiar cu Excelența sa, C.F. Stork, ambasadorul Olandei la București, însoțit de soția sa, care ne-au anunțat că Ambasada Regală a țării sale este autorizată să ne acorde vizele de intrare definitivă în Olanda. Mai mult, mi-a înmănat o adresă semnată de rector magnificus al Universității Erasmus din Rotterdam, prof. dr. A.H.G. Rinnooy Kan, prin care eram înștiințat că mi s-a aprobat o bursă de studii de un an. Cele două documente mi-au dispărut însă din casă, în mod misterios, și mi-a fost interzis să mă apropiu de ambasada Olandei. După numai o săptămână am fost anunțat de ambasada americană că ne-au sosit vizele de intrare în S.U.A.

• Trăgând cu coada ochiului în „C.V.”-ul dumneavoastră, constat că după 1990, odată cu stabilirea la New York, ați traversat o perioadă foarte rodnică, încununată în plan științific de definirea și dezvoltarea unor concepte noi (tehnologia disipativă, tehnologia non-disipativă, analiza exergetică extinsă la nivel de produs etc.), care v-au propulsat în elita vieții științifice internaționale, au determinat primirea dvs. ca membru activ al Academiei de Științe din New York. Despre toate acestea vom discuta, poate, cu alt prilej. Pentru că revista „Tomis” are un anumit profil, v-aș ruga să vă referiți la una dintre personalitățile ilustre ale vieții culturale pe care ați avut ocazia să o cunoașteți.

• Mă voi referi la Acad. Alexandru C. Rosetti, pentru că în timpul vieții sale ne-a legat o statornică prietenie. La aceasta a contribuit și faptul că Marina, soția mea, fiica filozofului D.D. Rosca, îl cunoștea de când era mică, alintându-l cu apelativul „enea Sandu”. L-am vizitat de multe ori acasă, pe strada Dionisie Lupu nr. 56, o casă boierească în formă de L, cu o curte lungă, în care intrai printre porți grele, din fier forjat. După ce serveam dulceața de cireșe cu care mă întâmpina invariabil Ilona, fata în casă, urcam o scăriță din lemn, care scârțâia stranic, până într-un birou ticsit cu cărți, după care urcam o altă scăriță, ajungând într-un fel de încăpăre suspendată, „turnul de fildes” al maestrului, unde nu intra chiar oricine. Era curtenitor și amabil, volubil, modest, dar afisa uneori o anumită distanță de care nu puteai să nu tii seama. Mi-a povestit că părinții lui avuseseră întinse mosii în nordul Moldovei, pe care le vizitase de câteva ori. Îl obseda imaginea țăranilor și a copiilor acestora, flămânzi, dezbrăcați, fără școli și fără asistență medicală. A dorit să-i ajute cumva, la începutul instaurării comunismului în România, dar nu a reușit mare lucru. „Ceea ce a fost și mai grav, mi-a mărturisit odată, e că mi-au băgat pe fiul meu Gheorghe în puscărie timp de aproape un an. L-au tratat ca pe un criminal.” Altă dată mi-a povestit o întâmplare cu Gheorghe Gheorghiu Dej: „Eram rectorul Universității București. Într-o dimineată intră secretarul sef, vădit tulburat și-mi spune că are lista profesorilor care urmau să fie arestați în acea noapte, rugându-mă să fac ceva pentru a-i salva. Cum aveam legătură telefonică directă cu C.C.-ul, am sunat la Cabinetul lui Dej, solicitând o audiență urgentă. Pe la ora unsprezece eram deja într-o vilă de la Șosea, așteptând într-un fotoliu. Aud în spate niște pași greoi, împleticiți, ca ai unui om după betie. Era Dej. Îl rog să intervină pentru acei mari profesori universitari amenințați cu puscăria, pentru acei reprezentanți de frunte ai intelectualității românești. M-a ascultat plictisit, a dat din mâini și, după o scurtă pauză mi-a răspuns: «la mai dă-i în mă-sa!» Firește, am rămas uluit...”. Într-o bună zi l-am întâlnit pe Rosetti în fața Teatrului Nottara. Era foarte supărat. M-a luat de brat și mi-a spus: „Îl știi pe Boris Cazacu? Un mare sculptor al nostru, săracu”, a murit și nu a apărut despre el nici măcar un rând în vreun ziar... Ce rusine! Si asta pentru că a refuzat să-i facă, stii cui, bustul...” Am aflat de moartea academicianului Alex. Rosetti pe când mă aflam la New York. A murit căzând noaptea peste un calorifer electric, încins, și după câteva zile de spitalizare s-a stins... Cu alt prilej îți voi povesti multe altele.

• Vă mulțumesc!

Interviu realizat de
SORIN ROȘCA

**EDITURA
EX PONTO**

CĂRȚI APĂRUTE
• Beletristică

Carte pentru Oma E
de Cristina Eso.
Versuri. 94 p.

• Lucrări de specialitate

Personalia. Tulcea în spiritualitatea românească de Xenia Hoge.

Dictionar bibliografic. 180 p.

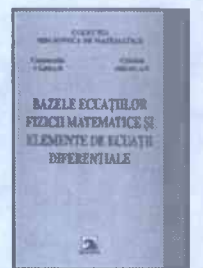
A patra dimensiune sau... a trăi trăirea de Beatrice Cornelia Popa. 86 p.

Navigație maritimă și fluvială de Costel
Stăncă și
Mihai Pânzariu. 126 p.

Exploatarea navelor transportatoare de gaze lichificate de Ion A. Toacă. 196 p.

Anatomia topografică și imagistică a membrilor de Dan
Ulmeanu și Petru Bordei.
246 p.

Bazele ecuațiilor fizicii matematice și elemente de ecuații diferențiale de
Constantin Vârsan și
Cristina Sburian. 224 p.

Instalații electrice manuale

de Ion Zaharia. 206 p.

Mașini electrice navale

de Ion Zaharia. 216 p.

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE:
• Beletristică

Vinovată de utopie de Ana Ardeleanu. Versuri. 80 p.

Transferuri de izvoare de Ion Dragomir. Versuri. 100 p.

E o altă primăvară de Uglean Memedemin. Versuri. 100 p.

Forta destinului

de Vasile Mizdrean. Roman. 224 p.

Viața lovește în față de Claudia Obretin. Versuri. 90 p.

• Lucrări de specialitate

Procesul legionarilor parasutați în România de Traian Golea. 142 p.

Geografi și exploratori români de Drăgan Marcel. 286 p.

Operatori pe spații de funcții de Dumitru Popa. 356 p.

Sechestrul asigurator al navei comerciale de Maria Verioti. 350 p.

A scrie despre Cassian Maria Spiridon, acordând o atenție exagerată opiniilor critice exprimate până acum, înseamnă a scrie despre un poet care și-a așezat în centrul motivelor sale de inspirație tema destinului tragic al omului. Un profesor universitar și critic mediocru își intitulează darea sa de seamă despre universul liric spiridonian; „Întoarcerea tragicului în poezie”, un alt critic leagă de numele poetului sintagma „drumului spre eșafod”, deși nici culegerea cu titlul „Întotdeauna ploaia spală eșafodul” nu-și probează decât parțial semnificația; un alt comentator vorbește despre „Apocalipsa după Cassian”; un glumet pornind de la metafora eșafodului, oricum depășită de metodele actuale de execuție, își intitulează eseul critic: „Cassian Maria Stuart”. N-aș vrea să acord prea mult credit acestor etichetări care susțin un clișeu de interpretare — obsesia morții la acest poet — și fac confortabilă cercetarea critică. Dar, chiar înainte de a parcurge textele volumului antologic *Pornind de la zero* (apărut în noua colecție Hyperion editată de „Cartea Românească”) tin să-mi afirm convingerea, pe care sper s-o argumentez până la urmă, că nici un poet adevărat nu scrie numai despre moarte, fie și pentru că despre moarte știm prea puțin (n-avem nici un fel de experiență), dar mai ales pentru că poezia, dincolo de orice canoane estetice, înseamnă viață. („poemul este / cuprins în arcul minții / ca o victorie a viului” spune chiar Cassian). Ambitia de a scrie numai despre moarte este una superfluă. Și oricum, în fata morții imaginația poetului, care își are rădăcinile tot în viață, dacă nu cade într-o vorbărie filozofică, trebuie să-și recunoască neputința. Moartea de care vorbesc aici, este una considerată dintr-un unghi de vedere cosmic, una care este cu totul altceva decât teama de moarte, la dimensiuni umane, tema „de iminentă sosire a clipei de unde orice este ireversibil, tema de iremediabil, de un termen al scadenței care se apropie ori se poate apropia”. (Există și excepții; în literatura română; la un poet ca Bacovia moartea este una „de fiecare zi, de fiecare clipă, neîncetată, supusă oricui și oricând, confundabilă cu degradarea materiei, care se divulgă nesuportându-se, o moarte impudică pentru că e indiscretă, și cinică, cum spune Ion Caraion în „Sfârșitul continuu”).

Amatorii de statistici pot să mă contrazică, în privința obsesiei dominante din volumul *Pornind de la zero*, socotind cât de des apare cuvântul moarte. Dar asta n-ar demonstra și cât de profund sechestrat este poetul iesean de sentimentul morții. Eu cred, dimpotrivă, că (parafrazând cele spuse de Ion Caraion despre Bacovia) Cassian vorbește despre viața de fiecare zi, de fiecare clipă, neîncetată, supusă oricui și oricând, care, fără să ignore degradarea materiei, se divulgă nesuportându-se, o viață uneori impudică, pentru că e indiscretă, și cinică. De altfel autorul ne previne în poemul *Nu există*

doar „originalitate”?

A m avut dintotdeauna un mare respect față de originalitatea unei persoane, a unui creator sau a unei opere de artă, pentru că, în afara altor calități obligatorii, ea, originalitatea, înseamnă, poate, nota cea mai distinctivă pentru categoriile amintite. Se știe că originalitatea poate fi structurată sau făcută, căutată cu orice preț. Lucrul acesta se simte imediat, scâlbăielile ieftine neimpresionând decât pentru scurtă vreme, sau deloc. În orice caz, atunci când se aplică artei, originalitatea (chiar aceea superficială) își are explicațiile și urmările ei demne de a fi discutate. Când însă dorința de a fi neapărat altfel decât ceilalți apare în domenii unde trebuie să predominie rigoarea și respectarea unor tradiții ce și-au demonstrat valoarea, rezultatele sunt nu doar hilare, ci au consecințe cu totul neplăcute în prezent și, mai ales, în viitor. Gândurile acestea sunt rezultatul parcurgerii, la insistența câtorva părinți derutați, a manualului numit *Limba și literatura română* pentru clasa a IX-a, apărut la Editura „Sigma”, în 1999, și aprobat de Ministerul Educației Naționale. Autorii sunt în număr de patru: George Ardeleanu, Matei Cerkez, Dumitru Stoica, Ioana Triculescu, având fiecare destulă experiență didactică. Înțeleg prin asta, o bună cunoaștere a nivelului de cunoștințe cu care vine din școala generală un adolescent de

VIVISECTII
**NICOLAE
MOTOC**

POEMUL — CA O VICTORIE A VIULUI

că „nu există ființă mai mincinoasă decât poetul / el când spune / te iubesc / să nu-l crezi / deja în mintea lui urmează alt vers / mai important / fii sigură / decât această declarație solemnă (cam stranie / e drept / în gura unui poet care / cât de cât se respectă) ... el când urlă: mă doare / sufletul întreg e o rană / nu-l credeți / vă rog / minte de stinge / cu probe / sufletul l-a părăsit de mult / eu-l său e pulverizat / e tot una cu iarba câmpului / dar nu uitați / el nu-și ascunde niciodată demența / el înțelege și minte”. Pe cât de discutabil este acest portret abstract, ironic, al poetului pe atât de autentic este auto-*Portretul* concret, propriu-zis, al poetului Cassian care conține, implicit, elementele unui elogiu adus vieții: „născut... când pământul întreg înverzeste / ... când inimile sunt fericite / când sufletul singur / ascultă în mugur pocnetul surd al durerii / născut când se repetă învierea”. În acest sens cine nu l-ar crede când spune: „marș forțat viața / mă îndop cu ceai negru să rezist / să rămân în picioare / nu s-a terminat cu inventarierea lumii / sunt destule necunoscute ... / cu picioarele și mâinile legate / înainte / prizonier unor coapse / ce nu mă vor naște / întreaga mare / își lasă lacrima pe țărmuri / — viața / pretuită când depășește greutatea morții—” (*Mars forțat*). Moartea are aproape întotdeauna o semnificație mai profundă când e văzută sub semnul miracolului vieții: „motivăm viața / când bășicile palmei supurează / (fericită sinucigașii din mai / au văzut liliacul în floare și găzele toate)” (*Imperfectiune*). Despre sinucigași poetul nu întâmplător vorbește rar, ca și Bacovia de altfel, simțind, știind că în cazul lor moartea este cea mai pregătită, mai totală, cum spune Gaston Bachelard.

Moartea despre care vorbește cel mai des Cassian este moartea sufletului. Această cumplită obsesie, mai dureroasă decât cea a morții propriu zise, apare încă din volumul de debut; „Am scris un tratat / despre moarte / despre esență și gol / un întreg decalog al iubirii / un eseu despre frică / o lucrare / asupra nemuririi / arătând încercarea pământului / mișcările stelei / le-am ars // cenușa o beau / dimineata și seara / ziua și noaptea” (*Am scris un tratat*). După cum se vede poetul pune aici un semn de egalitate între *moarte* și *gol*, acesta sufletește, de vreme ce a simțit, în consecință, nevoia să scrie un decalog al iubirii („moartea-i ca

dragostea neîmpărtășită”). Când vorbește despre suflet poetul își notează stări contradictorii: „ca o cetate îndurerată / îmi află sufletul / și-aceleasi gânduri negre / prin vene îmi străbat / nu-i totul încă / nu-i pierdut / în noaptea câte se întâmplă / a fulgilor cădere să ne-ngroape / până rămâne totul alb / purificat / aseptice” (*Spovedanii pe malul oceanului*). Dar undei optimiste îi la repede locul tensiunea întunecată a conștiinței că sufletul îți este tot mai gol, mai pustiu: „când seara ți se prăvale peste umeri / ca o ghilolină / si-i zdrobește / te simți împovărat (cu o zi mai lungă decât moartea)... // de la mari înălțimi / povestim / cum suntem când nu suntem / cum se arată inima golită / și sufletul pustiu” (*La mari înălțimi*); si: „În somnul existenței cenușii / aici / află moartea treptată”.

Obsedată de viață tot atât cât și de moarte (Due cose belle ha il mondo: Amore e morte, cum zice Leopardi) poezia lui Cassian Maria Spiridon este una care deplânge soarta lumii. Dar nu moartea este cea prin intermediul căreia cunoaștem infernul, ci viața. De altfel, poetul ne spune, într-una dintre parantezele sale, esențiale prin concentrarea gândului poetic, că „viața și moartea sunt una / noaptea și ziua sunt una”. Poetul deplânge soarta lumii, dar nu mai puțin soarta lui: „duc o viață-n bațjocură / îmi bat cuie în palmă / exist / duc o viață-n bațjocură / sub cerul negru / întrebător și străin / mă țin de betii / ei da / în derădere / duc viața mereu oarecare // lipsa și urâtul mă-nsotesc / ca Dante în infern / călăuzit de-o umbră / mă călătoresc” (*Deplâng soarta lumii*). Din acest infern al vieții de fiecare zi, din păcate, nu-i scăpare nici în... suflet: „Doamne! fă-mă să înțeleg / de câtă suferință încă / prin câte bolgii oare / sufletul / va continua să treacă / îndrumet / nu de blonda Beatrice / ci de-o schiloadă umbră / târâtă prin noroaie / de pietre lapidată / și chiar de nimeni / niciodată / luată-n seamă” (*Apocalipsa post festum*); sau: „de-ar fi scăpare / de suflu / de suflet / de suflare / de cele nouă cercuri algheriene / câți ar mai scoate căciula de pe țigvă”. Dar, ca de obicei, poetul se contrazice, pentru că în alt text (intitulat sinistru *Drumul spre eșafod*), conchide: „oricum / trebuie să trăim / trebuie cumva să ne ținem cu dintii / de aceste firave / fără cusur / inutile săgeți de lumină / înveninate de muzica mută a substanței / trebuie să iradiem particulă cu particulă / energie și deznădejde”.

Desigur nu toate declarațiile poetului trebuie luate în serios, mai ales când e vorba de sentimente extrem de sceptice privind soarta poeziei („știu poezia nu este necesară”; sau: „poemul nu-si află sensul / se calcă singur pe picioare”). Titlul unui poem, undeva, vine și spune limpede că sensul lui este de a *Lupta contra morții interioare*. Iar în altă parte (*În atelierul de pictură*) poetul vede în poem un rost nu mai puțin adânc, acela de a surprinde clipa când se naște dragostea sau iluzia ei: „aș vrea să scriu doar pentru tine / dar muza mă înșeală / a câta oară? / așa că dezarmat / îți mângâi sufletul / cu o sfială / de aripi obosite”.

cincisprezece ani. Și mai înțeleg de asemenea, o la fel de bună cunoaștere a literaturii române în ceea ce are ea esențial, ca substanță și capacitate de exprimare estetică într-o ierarhie unanim acceptată. Nu pledez pentru păstrarea cu orice preț a predării literaturii române după metodele clasicizate și îndelung verificate. Dacă se simte nevoia înnoirii, ea trebuie făcută însă cu bun simț și responsabilitate. Altfel se ajunge la acest manual alcătuit de cei patru autori amintiți, care au vrut cu orice preț să fie originali. Și atunci au împărțit literatura română nu pe epoci, curente, personalități, ci în niște capitole a căror succesiune nu are nici o logică, oricând putând exista alta.

Iată câteva secvențe: Adolescența, Joc și joacă, Școala, Familia, Iubirea, Lumi fantastice, Aventura, Călătoria, Confruntări etice și civice ș.a.m.d. Ele sunt ilustrate de texte aparținând unor scriitori din toate generațiile, ceea ce nu este rău în fond, dar a căror alăturare stărnește râsul. Astfel între Mircea Eliade și Cioran, este plasată Simona Popescu, prozatoare tânără și apreciată, dar expusă, probabil involuntar, unei situații delicate. Sau: în secvența *Lumi fantastice*, lângă povestirea *Căprioara din vis* de V.Voiculescu și poezia *Vârcolacul și Clotilda* de Leonid Dimov, se află pagini din *Micul dicționar mitologic greco-roman* întocmit de Anca Balaci. Cum se poate așa ceva este greu de explicat. După cum tot greu de explicat rămâne prezența unui fragment din *Zodia Cancerului*, celebrul roman sado-venian, în secvența „Aventura, Călătorie”. Cu asta rămâne viitorul absolvent de liceu?

Și încă un exemplu: este oare normal ca *Sărmanul Dionis*, proza lui Eminescu, să stea lângă

Portrete și amintiri de I.Gh.Duca și lângă portretul făcut de G.Călinescu lui Iorga în cunoscuta sa *Istorie a literaturii române...*?

Toate sunt întrecute însă de seninătatea cu care afli că din literatura română fac parte Shakespeare, Lewis Carroll, Milan Kundera, Ortega y Gasset și Apollinaire. Orice comentariu devine inutil, iar orice scuză a autorilor, penibilă.

Și ar mai fi câte ceva de spus în legătură cu reclama mascată întâlnită aici, pentru că numai așa pot fi considerate explicațiile la două realizări artistice: una, cel puțin discutabilă (montarea la Nationalul bucureștean a tragediei *Romeo și Julieta* de către Beatrice Bleont), și cealaltă, remarcabilă prin vulgaritate (filmul lui Lucian Pintilie, *Pentru cine bat clopotele Mitică*).

Prinși de diverse interese, profesorii semnatari ai Manualului de clasa a IX-a, apărut la „Sigma”, au abdicat de la menirea lor principală: aceea de a le face educație și a-i apropia pe adolescenții derutați de ceea ce văd, ascultă și citesc, de adevărata literatură română.

Cu mostre ca următoarea, atingând culmea ridicolului și a prețiozității, nu se va realiza însă nimic. Iată un citat care spune multe: „Test pentru activitățile de evaluare sumativă (e foarte clar, nu?) Elaborati un discurs asupra stării învățământului, respectând structura discursului”. Să facă așa ceva un copil de cincisprezece ani?! Chinurile lui Trăsnea erau floare la ureche...

Închei anticipând o întrebare: cine a coordonat respectivul manual? Din respectul pe care i-l port, nu îi menționez acum numele.

LIVIU GRĂSOIU

IULIAN
TALIANU

timpul

o să fim martori când primăvara
se va strecura în suflute ca în odăi
primele cuvinte care vor izbucni
vor înflori ca prăpastia ochilor tăi

după ce ziua se va stinge în depărtare
o să fiu tulburat căci o să se cearnă
o grăbită înserare peste acest poem
mai îngândurat ca orașul într-o iarnă

ochii vor avea, Doamne, lumină de la stele
cum au ferestrele de la gândurile mele

trenurile câmpiei

lumina rățacea ca un fluture în geam
trenurile câmpiei plimbau o zi deplină
toamna ne purta pe valurile ei și noi visam
aurul amiezii strălucind orbitor ca o lumină
visam că ne prăbușim ca norii într-o baltă
eu as fi vrut să cânt o amintire până la cer
să-ți dau iubito întâlnire și pe lumea cealaltă
în grădinile raiului ca într-o biserică de cartier
acum mă strânge seară ca un cerc și mă
doare
trimite-mi iubito gândul tău pervers și pătimas
vino cât mai am ca un geambas speranțe de
vânzare
vino până vor intra nopțile ca hotii în oras

hai că se termină iadul și nu știu cum e în rai
uite cum se stinge luna ca focul în lemnul ud
în urma mea și a sortii potcoavele de cai
la noapte vor străluci dezlănțuite ca stelele în
sud

parcă te văd iubito cu palmele goale
când amintirea îmi stă doar mie ca o piatră în
cale

uimit va fi orașul

vai / ce uimit o să fie orașul
că n-o să ne mai întâlnim
noaptea în gara noastră mică
să ne povestim ultimele vise
cu cucuvele / vor intra în panică
până și băncile pentru că
n-o să mai am flori de odinioară
parcă le văd bocetul lor demn
de milă / cândva voi apărea
în nopțile tale de dragoste
cu ochii ca două umbre speriate
de jocurile de lumini / îți voi
aminti că Biblia este cartea
mea de căpătâi / voi stivui amintirile
ca pe o grămăjoară de vreascuri
și voi lăsa deoparte orgoliul
ca pe o cămașă de noapte / fiara
din mine se va căina / tăcerile noastre
vor fi ca niște păianjeni între două
cuvinte / voi povesti despre anii
grăbiți ai copilăriei ca despre
o cursă cu obstacole / singura
amintire frumoasă dintr-un lung
sir de întâmplări

sufletul

cântă-mi lăutare, acum, cu setea ta de
gologani
zi-mi de ce am fost și de ce o să mai fiu
cântă-mi / când vântul își rupe genunchii în
bolovani
și eu visez c-o să mă strecor prin pâine ca un
rachiu
dă-mi aripi, iubito, și tot ce am mai visat

în timp ce prietenii poartă ochelari de cai
tu vei trece grăbită ca nopțile prin sat
vei trece pe nesimțite ca timpul pe care îl
huleai

îți va bântui prin suflut o tristete fără rost
și vei lăsa urme pe zăpadă ca pe obraz un
brici

eu o să-mi aflui în prăpastia tăcerii adăpost
când sufletul se-nchide în sine ca un arici

într-o mare dragoste voi muri puțin câte puțin
și voi trăi mai mult cu teamă în suflut ca

ucigașul
o să-mi umple paharul singurătatea ca un vin
odinioară mă întâlneam la tutungeria din colț
cu tot orasul

acum alung toamna / să vină o albă pace
sufletul se-nchide în sine ca un arici / și tace

rochia de mireasă

gândului tău i-am pus acum o bucurie
mi-as pune și ochii sub tălpile tale
să aluneci pe ei în grabă ca în copilărie
ca săniile amintirii spre a inimii vale

acum aș fi în stare să risipesc cuvinte
ca un nebun as lua la rând toți sfintii
aș scrie un poem despre nopțile albe
ca despre neliniștea în care îmi voi îngropa
părintii

nici un răsărit de soare nu dă lumină
câtă poate să aducă bucuria pentru noi
în numele unei amintiri să ne rugăm
cum se roagă bătrânii țărani să aibă ploi

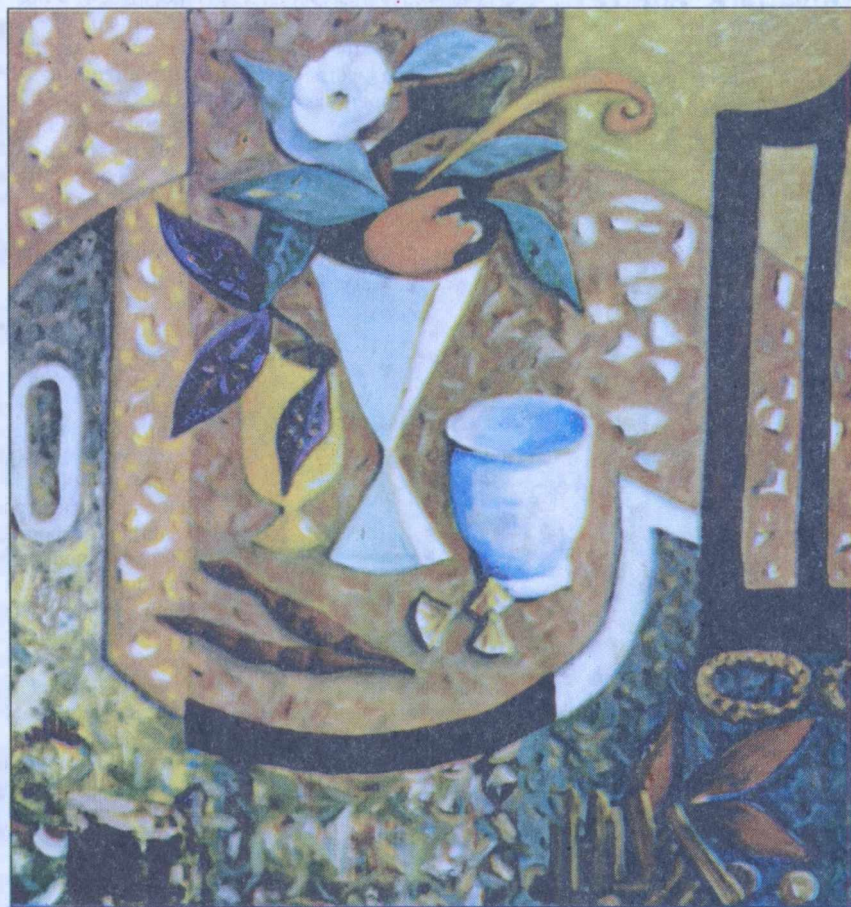
e o tristete în mine ca într-un cimitir
și-n suflut îmi încapă tăcerea dintr-o casă
îmi cad în brate norii și presimt că în noaptea
asta

orașul se va îmbrăca într-o rochie de mireasă

aprilie

aprilie se furisează pe sub fereastră
ca o pisică / și scriu că a înfrunzit
speranța în noi / acum nu e nimic în jur
mai tulbure decât destinul / un vânt îmbracă
într-o clipă cămăsa de pe culmea de rufe /
îmbrățișările
sunt mai nervoase ca ieri / genunchii nopții
se odihnesc în iarba unei poienite / lângă noi
dimineța sclipește ca o cutie de conserve
lustruită

singurul loc unde te poți ascunde acum
e un gând / despre tresărirea de orgoliu a zilei
aș putea scrie un poem / când sângele meu
este ispitit să cânte / cu două-trei cuvinte
aș putea să tulbur apele sufletului tău /
cititorule

pantum

O să vină moartea într-o doară;
Sunt ca luna-n apă de fragil;
Bântuie strigoii vechea moară;
Disidentii capătă azil.

Sunt ca luna-n apă de fragil
Gândul senectutii te-nfioară;
Disidentii capătă azil;
Fulgeră albastru o vioară.

Gândul senectutii te-nfioară;
Anii zvâpăiați se duc tiptil;
Fulgeră albastru o vioară;
Regele coboară la Mizil.

Anii zvâpăiați se duc tiptil;
Dau un cal pe-un colț de stea polară;
Regele coboară la Mizil;
Frig haiducii-un pui de căprioară.

Dau un cal pe-un colț de stea polară;
Cazemata-i plină de trotil;
Frig haiducii-un pui de căprioară;
Îmi trimitti reviste din exil.

Cazemata-i plină de trotil;
Guvernanta bea cafea amară;
Îmi trimitti reviste din exil;
Cântă, cinic, dracul pe comoară.

Guvernanta bea cafea amară;
Vrei să-mi vinzi un ochi de crocodil;
Cântă, cinic, dracul pe comoară;
Testamentul n-are codicil.

Vrei să-mi vinzi un ochi de crocodil;
Sabotez reforma monetară;
Testamentul n-are codicil;
O să vină moartea într-o doară!

pantum neglijat

după Paul Verlaine

Dă-ne trei pateuri, o să-mi vând căciula.
Astăzi taica popa nu preferă sos.
Vară-mea e blondă, numele-i — Ursula.
Îți propun s-o stergem din Paris pe jos.

Astăzi taica popa nu preferă sos.
Vesnicește, Doamne, crinul, campanula.
Îți propun s-o stergem din Paris pe jos.
Dormi, copile-n pace, bate lin pendula.

Vesnicește, Doamne, crinul, campanula.
Nufărul pe ape rade luminos.
Dormi, copile-n pace, bate lin pendula.
Fusul bunicuței sfârâie frumos.

Nufărul pe ape rade luminos.
În stufis își pierde zborul libelula.
Fusul bunicuței sfârâie frumos.
Dă-ne trei pateuri, o să-mi vând căciula.

ION
ROȘIORU

roman(ță)

M-adun din oglinzile sparte. Cobor.
Stiu un cântec nicidecum învățat undeva.
Călători trec prin mine bezmetici.
Strada asta ar putea fi a ta.
Cad castane. Ce de fete frumoase!
Părul tău e de-acum incolor.
Stăm alături. Ți-ascunzi mâna stângă.
Râzi straniu. Tăcerile tale mă dor.
Vântul albastru mistuie furtună.
Grădinile rodesc străine-n jur.
Zăpada lunii nu te mai îmbracă.
În minte-mi încolțeste cartea *Pur*.
Te roade crâncen gelozia lunii.
Dispari atunci când tandru te privesc.
Ai numere fatidice la poartă.
Într-un târziu pe câmp mă regăsesc.
În jurul meu sunt cruci de toată mâna.
Mă culc cuminte și aștept să vii.
Doi ciocli cântă slagăre obscene.
Îmi trag pe cap aleile pustii.
Disting o umbră galbenă-n tenebre.
Să-mi țină-o clipă locul o implor.
Harbust celest, îmi stinge setea luna.
Spre ea mă poartă ultimul cocor.
Înebuneste-n urmă liliacul.
Îmi sterge briza ochii suferinzi.
M-ajung din urmă cântece de tulnic.
Adorm plural în cioburi de oglinzi!

ștafetă

Cu blajinii ochi în lacrimi se întorc să mă mai
vadă
sau să mă implore, poate, ca din cale să-i
opresc —
zgribuliti, flămânzi, nevolnici, slabi și cu ciulinii
în coadă,
caii noștri cu dinti galbeni și cu mersul
bătrânesc!

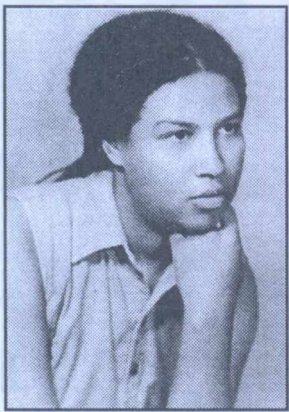
Tata-i mână fără milă spre niciunde prin
zăpadă;
vântu-n gura fânăriei se-mbulfoaie nefiresc
și-i pustiu chiar dacă mânăjii zburdă brudnici
prin ogradă
și chiar dacă peste răpă corbii lacomi se rotesc!
Sângele-n obraji îmi urcă. Închid poarta de la
stradă.
Iau toporul. Tai o creangă. Sunt nervos și
derutat.
Curăț joarda cu briceagul. Suflu-n mâna
înghetată.

Pui de șerpi zvâcnesc sub tâmpile. Roata
timpului a stat.
Undeva icnește-o puscă. Slab. Sau tare.
Și-ncă-o dată.
Adun noatenii-n stodolnă și, plângând, încep
să-i bat...

eram copil

lui Ovidiu Dunăreanu

Eram copil. Trăiau bunicii. Și nu-mi dădea
deloc flori
bătrânul clopot care-n turlă bătea a jale uneori!
Zburdam și ignoram cu totul că undeva e o
cărare
Ireversibilă și care avea sub ierburi să coboare!
Nepus de mine-n legătură cu chipul mamei
mohorât,
noptatec, urletul de câine era un urlet și atât!
Ci-n loc de cântul cucuvelei adast un
înger să-mă-ndemne
să las fără regrete-n urmă hulpavele păduri
de semne,
Să-mi retrăiesc naivitatea aceluiași rai atemporal
când nu-nflorise măruș Evei, când barca nu
plângea la mal!

CRISTIANA ESO

Cristiana Eso s-a născut la 27 septembrie 1976, în Constanța, din mamă româncă și tată nigerian. La vârsta de 15 ani se stabilește în Franța, unde își continuă studiile liceale și universitare. În prezent este studentă la Conservatorul de Muzică, secția Canto, din orașul Nancy. În paralel urmează și Facultatea de Litere și Teologie din același oraș. Insolit este faptul că, deși poeta trăiește în Franța, ea gândește și scrie în limba română, pe care o consideră — ca și Nichita Stănescu — patria ei. Unele ecouri nichitiene se simt în lirica tinerei și frumoasei mulatre, dar notele personale sunt dominante, tema centrală rămânând dragostea. Nu o dragoste camală, dionisiacă, dezlăntită și păgână, ci una discretă și delicată, bănuțită de o lumină protectoare. Poemele degajă forță, limbajul e adecvat materiei lirice. Dar singure, poemele (extrase din *Carte pentru Oma El*, apărută la Ed. Ex Ponto) pot vorbi. Așadar, să le lăsăm să-și spună cuvântul. (ARTHUR PORUMBOIU)

primăvara de pe munte

eu am fost pentru tine
preafericita de mine
pururea născută
oglină răspunzându-ți adevăruri
oarba, necunoscută de mine
totem al meu îți sunt, totem de fildes
și vesnic dăruită ție, antică
înscriș cu degete subțiri
pe ceruri, pe ochii niniși, pe vechi cărbuni
rămas în timp și condamnat
a fi o pauză închisă între cuvinte,
o nuntă interzisă și de mult promisă
telurică și blândă trădătoare
să pun amarnic jerbele de tineri iriși
pe osul tău frumos, pe frunte
armatele de frunze bete născând sălbatic
o primăvară mută, oarbă pe un munte

ieșirea din apă

bătrân, Galien ne spune:
ai grijă,
câci va veni momentul
când clipa ta va fi ca și trecută
te vei depăși
în maldărul de oameni și străzi goale.
când holera va alerga după tine,
să-ți sărute mâna dreaptă,
ce-ai să te faci atunci?
te sfătuiesc:
coboară scările de marmură
două câte două sau patru câte patru
și-aruncă-te în apa botezului tău
apoi fugi, fugi devenit roșu cu dermele subțiri
spre locul fericit al nasterii tale,
sau dacă vrei, spre Pergam.

singurătatea calului

înainte de anul trei mii
cuvântul, ideea și lucrul erau unul și singurul
iată, sunt lucrul
sunt în real
înainte de anul trei mii
calul, ideea de cal și cuvântul cal
stăteau întinși unul peste altul iubindu-se
acum calul este singur
numai calul este în real
acum ideea de cal zboară veloce,
cuvântul cal se târaie greoi,
iar calul stă ținut în cuie.
calul singur pe câmpie.
sunt în real.

o mie de poate sau despre judecare

dacă mama mea,
dacă tatăl meu...
dacă n-aș fi fost eu...
dacă el, iubitul meu s-ar dezlipi de tăcere...
dacă ochiul și-ar vedea propria-i umbră...
dacă-as putea vorbi...
de-ar înțelege...
dacă aș descrie cuvântul cu orice altceva...
însă ea a spus cu mult înainte,
la capătul celălalt al firului
dar ea a spus la toate
unul

liniște pe câmpul de luptă

ei umblă întepându-și urma.
în mijlocul pieței pustii se defilează.
tatii cei fără de fii
demn fetele de ceară defilează
amintirile zilelor libere închise în felinare.
ah, e bine, e frumos
azi e sărbătoare, se defilează.

sufletele celor ce-au rămas fără trup
se scurg spre lună

mozaice antice

priviți ecranul alb al steei tăioase
toate aceste fețe calde și roze
reînnoind lumini ca niște alge fosforescente —
toate aceste fețe au întinerit
ei sunt acum ceea ce au fost
înainte de a-și fi murdărit trupul cu sufletul
noi vom fi ceea ce ei sunt
plați, încurcându-și privirile unora în orbitele
celorlalti
le căutam numele atingându-le oasele frunții
îi privim în picioare, aburindu-ne memoria
câci de acum luminile lor sunt reci

Deși absolventă de litere, cu un masterat în filologie
și o serie de specializări în țară și străinătate,
actualmente expert în relații internaționale în Ministerul
Educației, Aurelia Zmeu scrie poezie într-un stil lipsit
de solemnitate și academism; imaginile puternice,
simbolistica și sonoritățile originale, deschiderea
fantezistă, punctată cu note de ludic, paradox și ironic,
discursul dezinhbat, cultivând o spontaneitate de stirpe
avangardistă, fac din tânăra poetă o voce distinctă,
care debutează în forță, cu siguranță și profesionalism.
(GABRIELA INEA)

AURELIA ZMEU

n-am motiv

Valuri, lagune, Venetia pe ape...
Totul se leagănă:
Ochiul se clatină
Capul pendulează
E miscare — împreunare, îndepărtare
Înapoi — înainte, unde?
Niciunde.
Cupolă de pod, arcuri în chei
Focarul în mine.
E teapăn, neclintit,
În legănarea apei, imaterial.
Ce e virtual?
Trupul meu imperfect, impudic

Câteodată, vai! pudibond...
Atunci se vrea o petală
Parfum de femeie simț de copil
Pozitie de făt...

Mamăăăăă!
Intrauterin ochiul te-a văzut
Intraplacentar inima te-a bătut.

Ce știu eu?
Nimic.
N-am motiv...

în așteptare

Pe cartea mea de rugăciuni
Se-asează praful,
Icoanele își schimbă chipul
Și lumânările la-ngropăciuni
Arată-n pălpări
Că trece timpul...

Păianjeni torc la colțuri, cu ispite.
Pentru firavele insecte neatente.
Cărările-s nesigure?... Și ocolite?
De scapi acum, te-ngropi, mai strâns, iubite
În mrejele pierzaniei latente!

Pe cartea mea de rugăciuni
Se-asează colbul,
Cu indexul las urme tălmăcite...
Te-mpotmoleste nepăsarea, ca pe orbul
Ce nu mai vede umbra și nici zidul.
Nu te lovi! Fereste-te, iubite!

Nu stii că pagina de-ntorci, se schimbă
Și strofa și măsura și ideea?
Citeste pân' la capăt și afla-vei
Cum dragostea-a-nvîiat pe Galateea!

Tot așteptând, vād colbul cum se-asează...
Se-aude din bodegi taraful...
În noaptea mea se face-amiază,
În cufărul cu pasiuni se-asterne praful...

așa rămân...

Pământule,
Glodul tău nu mă afundă, nu mă
Schingiuiește!
Mi-e tină pentru trup — sărut pentru buze
Urmă-n spirit.
Din el coastă, din el falangă,
Retină pentru ochiul meu.

Focule,
Scrumul tău nu mă arde, nu mă
Afumă!
Săgeți de lumină de sus și din josul
Soarelui meu — lumină albă — neîncepută
Îmi spală fața. Nu mă arde, mă topește
Ca pe o mânășă de plastic pe jar;
Mă strânge și nu pier — mă lichiefiez.

Aerule,
Curentii tăi nu mă absorb, nu mă
Aspiră în neant.
În sus pe aripi mă zbor, în jos mă sfârtec.
Mă fac șopărlă, mă fac atom
Spumă de praf — din eter respirație —
Eu, plutind...

Apă,
Stropul tău nu mă-ngheată, nu mă
Opărește.
Degeră mâna, unghiile cu care m-as agăta;
Tipătul în mine, irișii... Nu-mi pasă!

Nu fierb degeaba! Știu clocotul acesta de
mult, îl știu...
Mă îmbolnăvesc de gânduri,
de stare,
de ființă...

Apă, focule, aerule, pământule,
Fiți!... Așa rămân!

TINERI POETI BASARABENI

GRIGORE CHIPERI

Între tinerii poeți basarabeni, Grigore Chiperi face o figură aparte. Teribilist cu vocație, el ilustrează cel mai bine fronda, nonconformismul și plăcerea jocului liric, într-un cuvânt, modernismul generației sale de scriitori.

Autor, până acum, a două volume de versuri (*Abia tangibilul* și *Aici în false*), Grigore Chiperi este pe cale să-și contureze un stil și un registru liric deloc facil și comod, ce va avea „de furcă”, probabil, cu „mentalitățile lirice” ușor învechite.

Grigore Chiperi scrie cu o ușurință (să fie numai o aparență?) și o plăcere care pot contamina într-o clipă pe adevăratul degustător de poezie. Bucuria poeziei poate fi considerată dominantă celor două volume de versuri ale sale. Paginile lor contin, ici, colo, câte o „influență” din Petre Stoica sau Ovidiu Genaru. Dar ceea ce este important, cărțile sale îl contin în totalitate pe Grigore Chiperi care, cu reușitele sale lirice (și nu sunt putine) poate privi cu speranță spre un orizont poetic rotunjit. Pentru că, parafrazând titlul unui poem de-al său, binecuvântând poezia adevărată, Poetul ne arată una din căile „înaintării”.

GHENADIE NICU

Cunoscut în special ca jurnalist de forță, Ghenadie Nicu debutează editorial în 1992 cu volumul de versuri *Calmant pentru Alter ego*. O cărtuie mustind de un lirism de cea mai bună calitate.

Având un motto din Fernando Pessoa, volumul este marcat, chiar și atunci când încearcă să se sustragă, de tema morții, văzută ca un „exil în absolut”. Tragismul trecerii *dincolo* este privit cu luciditate și cu (oarecare) înțelegere.

Umbrele marilor poeți români mai traversează din când în când poemele lui Ghenadie Nicu, dar cu discreție, fără să le întunece definitiv conturul. „Domeniile lui crepusculare” sunt bine stăpânite și „exploatare” liric cu tolos: „Numai aici / În domeniile mele crepusculare / În amurgul profund / Soaptele capătă sens / Vechile voci / Din mormintele lor lapidare / se desprind în imens”.

O mai mare atenție asupra sensului unor cuvinte nu ar putea decât să facă bine carierei literare a lui Ghenadie Nicu. Pe care o întrezărim (în „ciuda” temei centrale a acestei cărți) cât se poate de luminoasă. În sens poetic, evident.

TEO CHIRIAC

Teo Chiriac, autor până în prezent al volumelor *Lucrare de control* și *Salonul 33*, scrie un fel de false balade gratios-ironice, pline de inventivitate metaforică. În rândul tinerilor poeți basarabeni, el face o figură aparte, scriind, aparent, altceva (mai ales ca tehnică poetică). În fond, însă, Teo Chiriac se înscrie pe linia aceluiași modernism temperat, expresia unei culturi poetice bine asimilate. Poemele lui erotice sunt, de fapt, un fel de parodii sau autoparodii, pigmentate cu o fină ironie, sau autoironie, de om detașat, „o umbră de poet cu aură de sfânt”.

Teo Chiriac este un spirit modern care privește cu nostalgie spre trecut, spre o belle époque apusă pentru totdeauna. Existența poetului se consumă într-o perpetuă așteptare, îndulcită de diafane reverii cărturărești: „desigur eram beat și nu făceam nimic / doar viațamea evaporată în ibric / prin noul cartier mai fumega un pic // eram desigur trist ca leul de sub tei / doar gândurile mele dezbrăcau femeii / prin dormitoarele de lavă din Pompei”.

Balkanismul poetical lui Teo Chiriac este capabil, în continuare, de multe surprize lirice.

LIVIU CAPSA

